

פירוש שמו „חתיכת זהב“ הוא סירב להחליפו. הוא באמת כזה

מה יקרה לעם היהודי? „אני מאמין שחלק מן העם היהודי, החי בישראל, ימשיך להתקיים כאומה. האחרים יתבוללו בהדרגה וייעלמו כיחידה נפרדת.“ בניגוד למה שהיה קיים במשך אלפיים שנה, יש עכשיו כל הנתונים להתבוללות מלאה. נישואי-ערובות ופרישה מן הקהילה יביאו לכך. הגאונות היהודית באה מן הגטו, עם השיתרו. היהודים בממלכה האוסטרית וכו בזכויות אזרחיות רק ב-1849. ברור הראשון אחרי השיתרו נולדו במרחב הקטן של בוהמיה ומורביה (צ'כיה של היום) אנשים כמו

הטנקים הרגו את האשליה הזאת, וגולד־שטיקר ברח לבריטניה, שם כיהן כמרצה. שם ריאיינה אותו לפני שנה הרלינדה קבלל, צל־מתכתבת יהודית-גרמנית שצילמה את גולד־שטיקר, יליד 1913, היה בן 75, צעיר ברוחו. הוא הביע בראיון ריעות מאלפות, שגילו יהודי בעל השקפה הומאניסטית מובהקת. למשל: הוא הטיף נגד כל שאיפה של נקמה בין צ'כים וגרמנים. כל נקמה, אמר, תביא למעגל חדש של שינאה. צריכים להפסיק.

הציע לו לקבל לידו את המחלקה לקישורי חוץ של המיפלגה הקומוניסטית. גולד־שטיקר, אינטלקטואל ואיש־דוח, לא רצה להיות איש־מנגנון. הוא סירב לכל ההפצרות. אבל הוא נכנע להנהגת־המיפלגה, כאשר זו החליטה למנות אותו כשגריר הראשון של צ'כוסלובקיה בישראל. זה היה ב־1949. השעות כאן לא הפכה את הקומוניסט לציוני. לדבריו, היה מודע בכל רגע לכך שהוא מייצג את מולדתו במדינה זרה. העובדה שהוא שגריר יהודי במדינה יהודית נראתה לו רק כקוריוז משעשע: „להסתובב בהפסקה באופרה ולזכור לפתע שכל האנשים מסביב הם יהודים: בכל חיי הייתי שייך למיעוט.“

בתום הכהונה חזר לפראג — ישר אל תוך הזוועה הגדולה. זה היה בתקופת השיגעון האנטי־שמי הגדול של סטאלין. ככל רחבי מיוחד־אירופה נאסרו הקומוניסטים היהודיים, הורשעו כמרגלים ציוניים ו/או טרוצקיסטים ו/או

ה היה לקראת סוף האביב של פראג, 1968.

לפני שהטנקים הסובייטיים והמיוחד־גרמני נים שעטו אל תוך צ'כוסלובקיה כדי לדרוס ולרמוס את פרחי האביב, נסע אלכסנדר דוב־צ'ק למוסקוה. בפמליה שלו היה המנהיג הקומוניסטי הוותיק אדוארד גולדשטיקר. ראה דובצ'ק שגולדשטיקר נעלם. הוא פנה אל מארחיו הסובייטיים ושאל אותם היכן האיש.

„תשכח את היהודי הזה“ ציוו עליו אנשי הקגב. אבל דובצ'ק לא שכת. הוא סירב לצאת ממוסקוה. באירצון רב החזירו לו הרוסים את גולדשטיקר, והכל חזרו לפראג. כאשר באו הטנקים, ברח גולדשטיקר והי גיע לבריטניה. שם הוא חי, מאז, כשהוא אחוז גענועים לפראג. גם אחרי ששללו ממנו את האזרחות הצ'כוסלובקית. גם כאשר דנו את אשתו לשנת־מאסר ולהחרמת כל רכושה,

הרשימה קבלל

היהודי של דובצ'ק

הנאצים השמידו את מישכחתו. הרוסים רצו לחסלו. הקומוניסטים עמדו להוציאו להורג. בארץ הרגיש כזר. עכשיו מתגשמות תיקוותיו

זיגמונד פרויד, גוסטאב מאהלר, הסופר קארל קראוס, הפילוסוף אדמונד הוסרל ועוד — הכל מעירות קטנות באיזור שבו חיו אז 8.5 מיליון בני־אדם.

דובצ'ק חזר

לפני שנה לא חלם גולדשטיקר על שיבה למולדת. הוא איבד כל תיקוה לראות שוב את את ילדיו ונכדיו. הגעגועים אכלו בו בכל פה. כגלות הראשונה שלו, בימי מלחמת העולם השנייה, לא ייתר מעולם על התיקוה לחזור הביתה. הוא היה בטוח שהיטלר ימוגר. הגלות השנייה, אחרי האביב של פראג, גרמה לו לומר נואש. הוא ראה כיצד חברי־מנוע, אידיאליסטים שהיו מוכנים או להקריב את חייהם למען גאולת האנושות, הפכו עריצים ורודנים, אחרי שזכו בשילטון. גם אדוארד גולדשטיקר לא חלם על מה שקורה עכשיו במולדתו, כאשר ידיו וחברו אלכסנדר דובצ'ק עומד על בימה בפראג ונואם לפני מאות אלפים אוהדים מריעים.

ברוח זו גם התנגד להמשך המישפטים נגד פושעי־מלחמה נאציים. הם לא יוסיפו דבר, אמר. צריכים לחסל את השינאה, „להחליף עניי־נים אתניים בעניינים אתיים.“ הדת היהודית אינה אומרת לו דבר גם עכשיו. כאשר נשאל אם הוא מאמין באלוהים, ציטט את דבריו של מדען צרפתי, שנשאל שאלה זו על־ידי המלך: „הוד מלכותו, אינך זקוק להיפותיזה זו.“ לתלמידיו בבריטניה הציג שאלה פשוטה: אם אלוהים התיר את הרע באושוויץ בניגוד לרצונו, סימן שאינו כל־יכול. ואם התיר בכך וונה, איזה מין אלוהים הוא זה? תשובתו הפי שוטה: אלוהים לא יצר את הרע ולא התיר את הרע, מפני שאלוהים אינו קיים. אין לו ריעה הכי טובה גם על ישראל. המדינה היהודית אינה יכולה להתקיים כמדינה נורמלית, מפני שהיתה תמיד נתונה במלחמה. התיקוה שישראל תהיה מדינה הומאניסטית, דמוקרטית ומתקדמת במיוחד התיכון — נגונה. „דחפו אותה למטה, היא הפכה מדינה לבנטינית, על כל התכונות הטובות והרעות שלה.“

אימפריאליסטים, והוצאו להורג. בצ'כוסלובקיה נעצרו סלאנסקי וכל מקורביו. בין השאר נעצר שליח ממדינת־ישראל, איש־מפ"ם מרדכי אורן, חבר קיבוץ מירוע. גם גולדשטיקר נעצר ובילה 18 חודשים נוראים בחקירות ובעינויים, כשהוא מנותק מכל העולם. את החוויה הזאת תאר הבימאי היווני קוסטה גבאראס בסרטו המפורסם, בכיכובו של איב מונטאן. גולדשטיקר הואשם ב־לאומנות יהודית בורגנית.“

נערך מישפט, ובסיומו תבע התובע עונש־מוות. בית־הדין הודיע כי יתן את גזר־דינו למחרת־היום. על גולדשטיקר עבר לילה „כמו לילה של רוטוויבסקי“, כדבריו. הוא ידע, כמובן, שפסק־הדין מוכן מראש. הוא גם ידע שאם יידון למוות, ייתלה תוך שבוע. אבל, כך סיפר, זה היה לילה קל. הוא לא פחד מן המוות. אחרי 18 חודשי־הוועה במאסר, זה נראה לו כמו גאולה. למחרת היום שמע את גזר־הדין: מאסר־עולם, כעבור שנתיים, אחרי מותו של סטאלין, שוחרר. מרדכי אורן הוחזר ארצה. סלאנסקי הוצא להורג, יחד עם רוב מקורביו.

מדינה לבנטינית

שעתו הגדולה של גולדשטיקר באה באביב של פראג. היה נרמה סטו־סוף הכל בא על מקומו בשלום. העבר היה שגיא, ועכשיו יתגלה „קומוניזם בעל פנים אגרי שיות“. הוא היה איש־התיאוריה שעמד מאחורי רי דובצ'ק.

מפני שהתעקשה להצטרף אליו. עכשיו מוזכר מחדש שמו של גולדשטיקר, כאשר האבות של האביב של פראג וכאיש שנעשה לו עוול משווע.

יהודים באופרה

ה שם אדוארד גולדשטיקר הוא שם יהודי מובהק. גולדשטיק פירושו בגרמנית חתיכת־זהב.

אחרי ההפיכה הקומוניסטית בצ'כוסלובקיה, תבעה המנהיגות מכל התכרים היהודיים להחליף את שמותיהם ולאמץ לעצמם שמות צ'כוסלובקיים, כדי שלא יזוהו על־ידי הציבור כיהודים. אדוארד גולדשטיקר, מראשי המיפלגה, סירב. הוא ראה בכך כניעה לאנטי־שמיות. מוצאו ממישפחה עניה בעיירה בהונגריה, שעברה לעיר קאשאו, בקצה המזרחי של צ'כוסלובקיה, כשהיה בן 14. מיישפחתו היתה אדוקה, והוא עצמו זכה בחינוך חרדי עד גיל 13. למחרת הבר־מיצוה „נשרה ממנו הדת“, כפי שאמר. כעבור שנים הצטרף למיפלגה הקומוניסטית, כעיקר מפני שהיתה המיפלגה שלחמה בעיקביות בנאצים. אז גם למד גרמנית, כשנפלו לידיו כרכים של שירי היינריך כאשר פלשו הנאצים לצ'כוסלובקיה, ברח. הוא חזר אחרי נפילת הרייך השלישי. כל בני־מישפחתו הושמדו בשואה. אם קיווה כי עכשיו יתגשמו כל חלומותיו, המתינה לו יקיצה מרה. הקומוניסטים עמדו להוציאו להורג. הצילה את חיו החלטה נבונה ב־1946. מזכיר־המיפלגה היהודי, רודולף סלאנסקי,